

7. De arbeidsmarkt

1. Inleiding

Benjamin WAYENS, Sophie VAN CUTSEM,
Pierre MARISSAL, Julie CHARLES
Institut de Gestion de l’Environnement et
d’Aménagement du Territoire - ULB

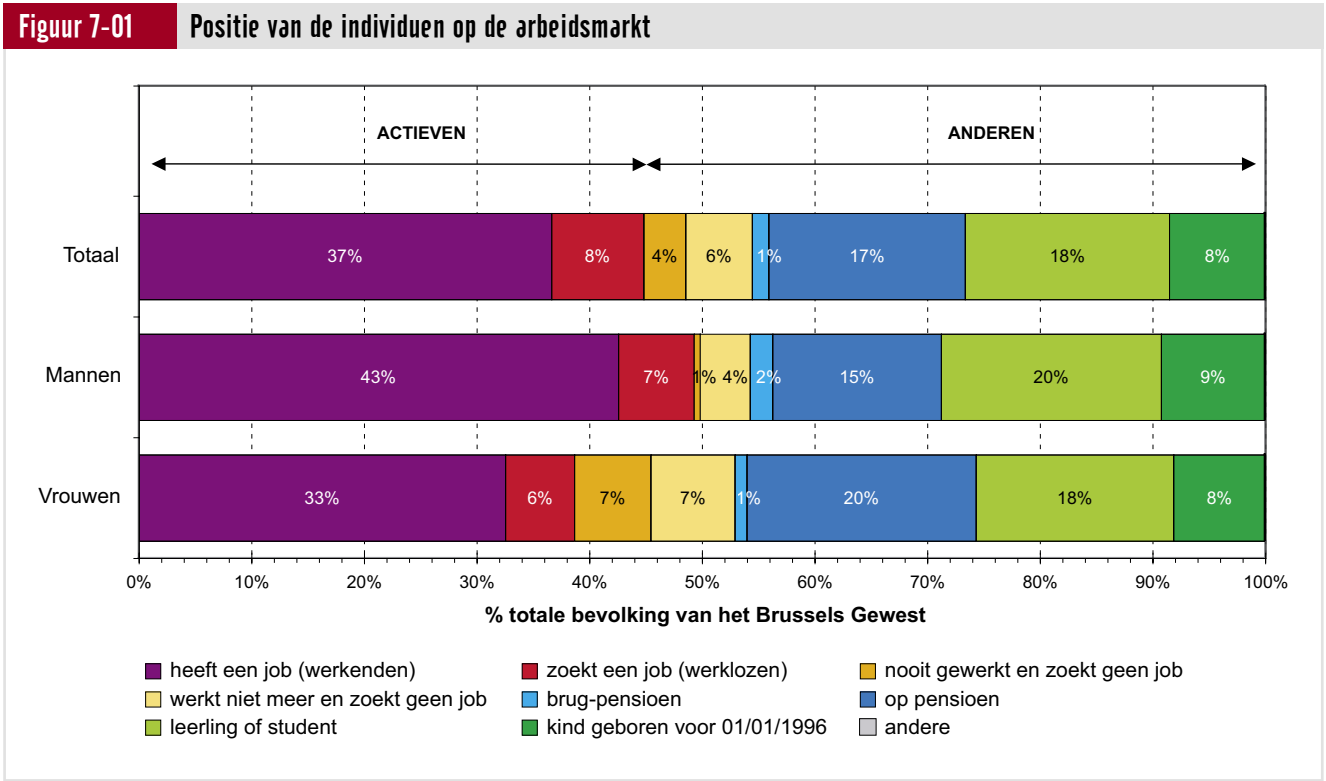
Om de problematiek van de arbeidsmarkt te benaderen, werken we in drie progressieve stappen.

In de eerste fase zullen we het thema benaderen vanuit de aanwezigheid of afwezigheid van individuen op de arbeidsmarkt. Men meet het aandeel mensen dat werk zoekt (werklozen) of dat effectief werk heeft (werkenden) ten opzichte van de «bevolking die tewerkgesteld zou kunnen zijn». Dit noemt men de **activiteitsgraad**. Activiteit moet hier dus begrepen worden in ruimere zin, want om actief te zijn moet men werk hebben ofwel werk zoeken. Algemeen wordt voor de bevolking «die tewerkgesteld zou kunnen zijn» de bevolking tussen 15 en 64 jaar geteld, omdat de studies dan afgerond kunnen zijn en men nog niet gepensioneerd is. Deze definitie van actieve bevolking is een conventie. Ook mensen die werken noch werkloos zijn, zoals bijvoorbeeld huisvrouwen, kunnen immers tot deze leeftijdsgroep behoren.

In de tweede fase wordt de situatie van de actieven bestudeerd, d.w.z. diegenen die werkelijk op de arbeidsmarkt aanwezig zijn, omdat ze werken (werkenden), of omdat ze een job zoeken (werklozen). Het aandeel werklozen ten opzichte van de actieve bevolking (15 tot 64 jaringen volgens de conventie) stemt overeen met de **werkloosheidsgraad**.

Tot slot zullen we onder de actieve leden van de bevolking die effectief werken (de werkenden), de **kwaliteit** trachten in te schatten **van de arbeidsplaatsen** door middel van de analyse van hun beroepsstatuten.

De gebruikte bron, namelijk de census van 2001, vertoont soms een aantal verschillen met bronnen die gebruikt worden door andere leveranciers van statistieken met betrekking tot de arbeidsmarkt. Dit impliceert echter geen enkel verschil wat de grootteorde en de geografie van de geanalyseerde fenomenen betreft.

2. De activiteitsgraad

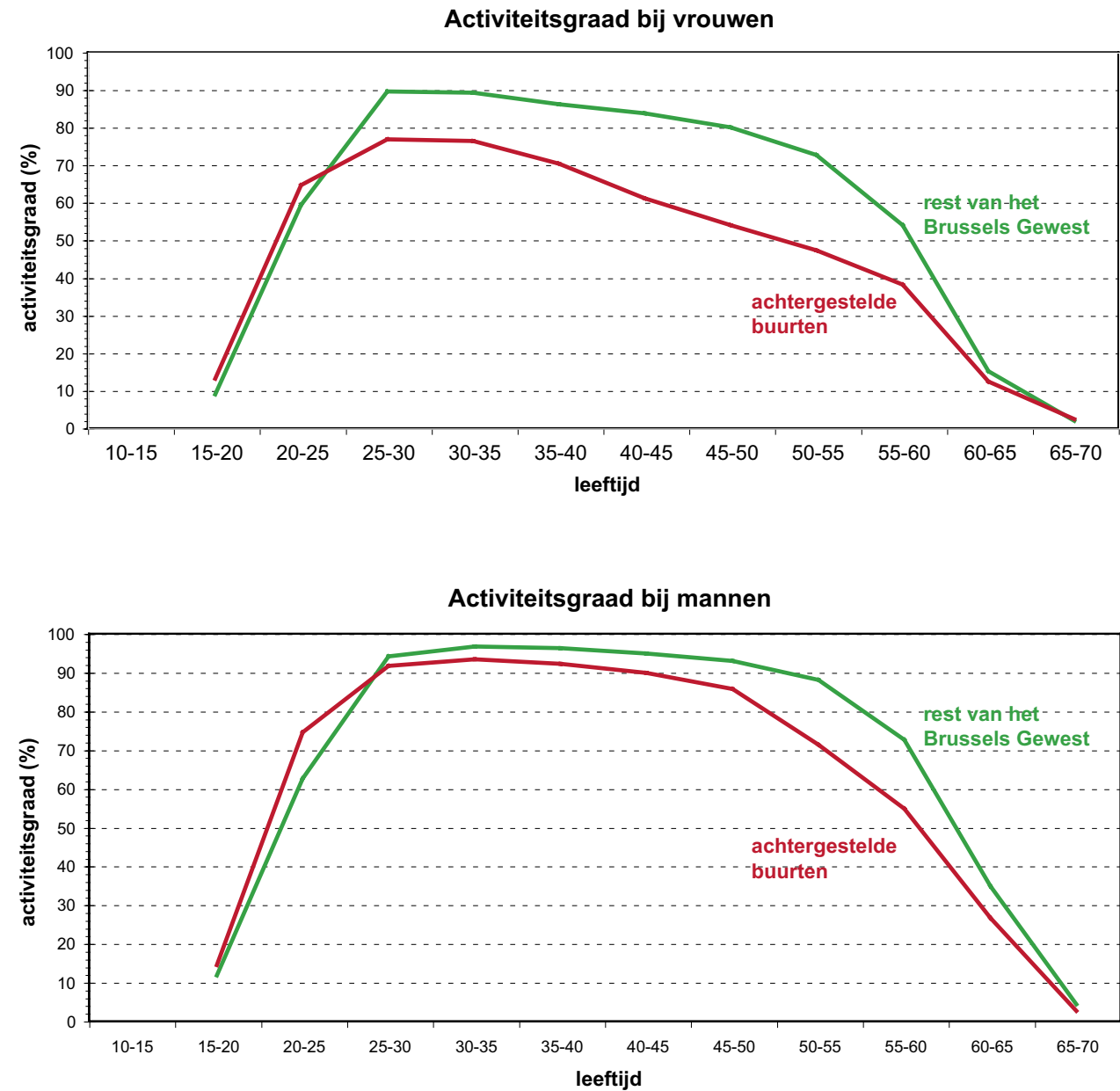
De resultaten in de vorige hoofdstukken tonen ruimtelijke verschillen tussen twee grote zones: enerzijds de achtergestelde buurten en anderzijds de rest van het Brussels Gewest (zie ook de definitie van C. Kesteloot in dossier 2002/01 van het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn). De activiteitsgraad van mannen en vrouwen verschilt sterk en wordt daarom afzonderlijk weergegeven.

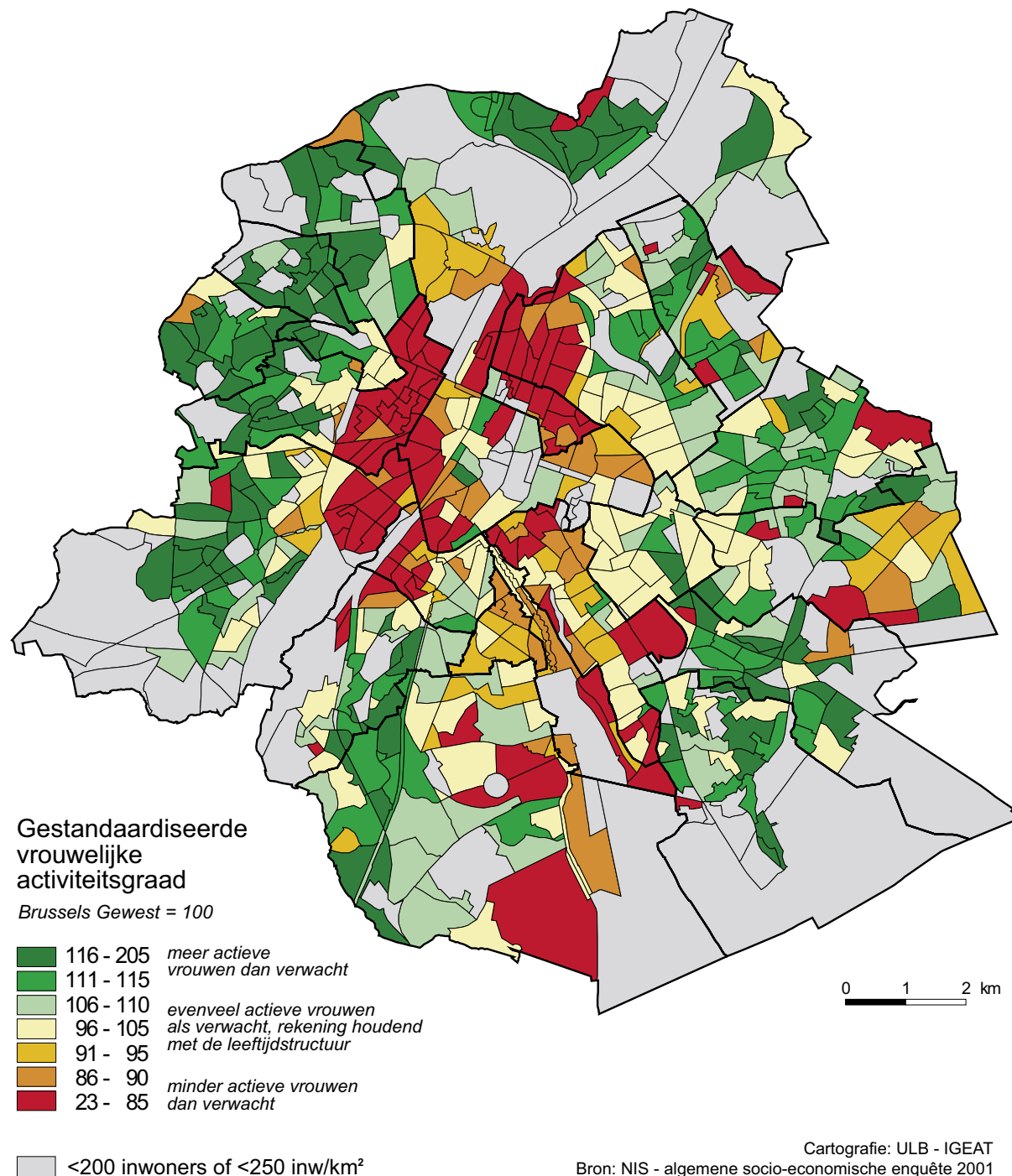
Er kunnen meerdere vaststellingen worden gedaan (figuur 7-02):

- De algemene activiteitsgraad, berekend op basis van de census, ligt bij de vrouwen (61 %) lager dan bij de mannen (74 %) tussen 15 en 64 jaar. Het patriarchale model blijft de bovenhand hebben in het gedrag van de huishoudens. Wanneer de vrouwen ervoor kiezen om te werken, wordt hun loopbaan vaak onderbroken bij de geboorte van de kinderen om ze tenminste in hun eerste levensjaren te kunnen opvoeden. Dit verschil tussen mannen en vrouwen is zeker niet specifiek voor het Brussels Gewest, want we zien dit zowel op nationale als op Europese schaal (Brussels Observatorium van de arbeidsmarkt en de kwalificaties, 2003, p. 44; Brussels Observatorium van de arbeidsmarkt en de kwalificaties, 2004, p. 41).
- Zowel voor mannen als voor vrouwen ligt de activiteitsgraad van de mensen jonger dan 25 jaar hoger in de achtergestelde buurten dan in de rest van het Gewest. Dit kan worden verklaard door de tendens bij de jongeren van de achtergestelde buurten om het onderwijs vroeger te verlaten dan hun leeftijdsgenoten van de rijkere wijken (zie hoofdstuk 6), en hun inschakeling op de arbeidsmarkt te vervroegen.
- Tussen 25 en 65 jaar ligt de activiteitsgraad lager in de achtergestelde buurten dan in de rest van het Gewest en deze trend is sterker uitgesproken voor de vrouwen. Het gedrag van migrantenvrouwen speelt hier zeker voor een groot stuk in mee: ze zijn minder actief op de arbeidsmarkt. De relatief hoge activiteitsgraad van de jonge vrouwen in de achtergestelde buurten laat echter een geleidelijke afzwakking van deze trend vermoeden gezien de specifieke evolutie bij migrantenvrouwen. Deze evolutie gaat zowel in België als in de rest van Europa in de richting van een toename van de vrouwelijke activiteitsgraad.

In een context waarin het creëren van arbeidsplaatsen zwak blijft, zou deze laatste vaststelling op korte termijn een groei kunnen impliceren van de werkloosheidsgraad omdat de structuur van de Brusselse werkgelegenheid niet noodzakelijk overeenstemt met het opleidingsniveau van deze jonge vrouwen, die zeker beter opgeleid zijn dan de oudere, maar nog steeds

Figuur 7-02 Activiteitsgraad naar geslacht en leeftijd en zone van het Brussels Gewest

ondervertegenwoordigd zijn op de universiteitsbanken. Men dient in dit verband op te merken dat grote behoeften in grote mate oningevuld blijven, op het vlak van maatschappelijke omkadering voor kleine kinderen of voor bejaarden bijvoorbeeld, terwijl talloze mensen die beschikken over de beroepsprofielen die vereist zijn voor dit type dienstverlening op dit ogenblik werkloos zijn. Hun aantal zou nog kunnen toenemen naarmate de activiteitsgraad van de vrouwen stijgt. Men stelt overigens vast dat onderwijs, gezondheid, het welzijnswerk en huishoudelijke diensten de sectoren zijn waar de vrouwelijke loontrekkenden ruimschoots oververtegenwoordigd zijn (Brussels Observatorium van de arbeidsmarkt en de kwalificaties, 2004, p. 48).

De cartografie van de vrouwelijke activiteitsgraad vormt een aanvulling op de informatie over de tegenstelling tussen de achtergestelde buurten en de rest van het Gewest. Op kaart 7-01 wordt de vrouwelijke activiteitsgraad uitgedrukt als een indicator van het aantal vrouwen dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt. Deze indicator is een ratio tussen het aantal actieve vrouwen in de statistische buurt en het theoretische aantal actieve vrouwen op basis van de leeftijdsstructuur van de buurt en de gemiddelde vrouwelijke activiteitsgraden per leeftijd in het Brussels Gewest. Deze indicator werkt het effect van de leeftijdsstructuur dus weg en neemt het hele Brusselse grondgebied als referentie. In een statistische buurt met een index 100 zijn er evenveel actieve vrouwen als verwacht op basis van de gemiddelde activiteitsgraad per leeftijd. In een buurt met index 200 zijn er tweemaal meer vrouwen actief en in een wijk met index 50, tweemaal minder.

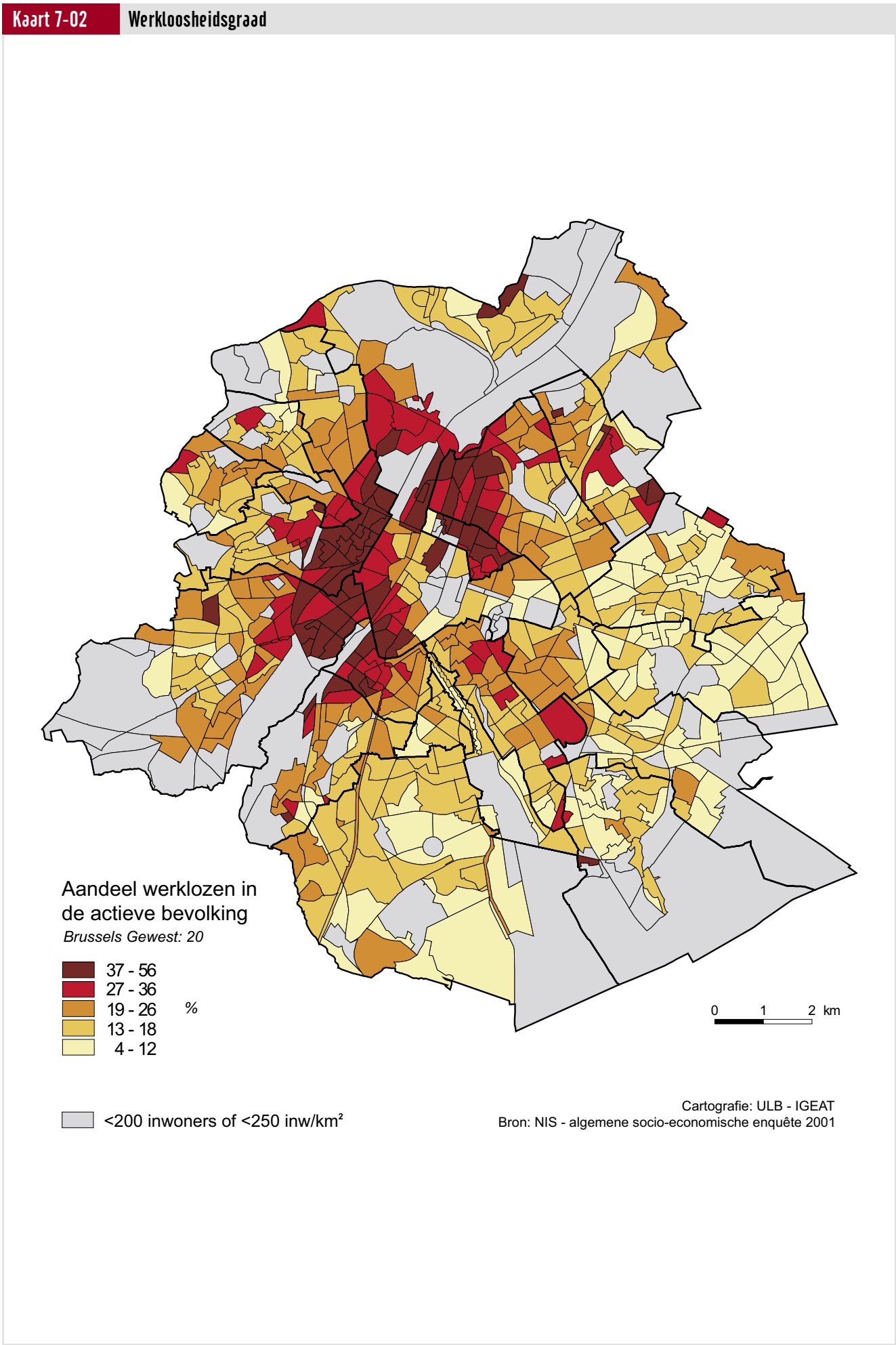
De laagste activiteitsgraden van de vrouwen treft men, zoals verwacht, aan in de achtergestelde buurten. Ook de sociale woonwijken hebben, zoals kon worden verwacht, een lage vrouwelijke activiteitsgraad. Het zuidoostelijke kwadrant van de tweede kroon en meer in het bijzonder de meest gevaloriseerde zones ervan (Sint-Pieters-Woluwe, wijk van het Observatorium, langsheen de Rooseveltlaan) hebben een lage vrouwelijke activiteitsgraad, zij het in mindere mate. Dit fenomeen werd reeds opgemerkt voor de inkomens (zie hoofdstuk 5): met name de enkelvoudige activiteit binnen de huishoudens waar het inkomen van de partner volstaat om het gezinscomfort te verzekeren. In de universitaire wijken is de lage activiteitsgraad van de vrouwen vergelijkbaar met die van de mannen door het hoge percentage van de bevolking dat nog studeert in deze specifieke buurten.

3. De werkloosheidsgraad

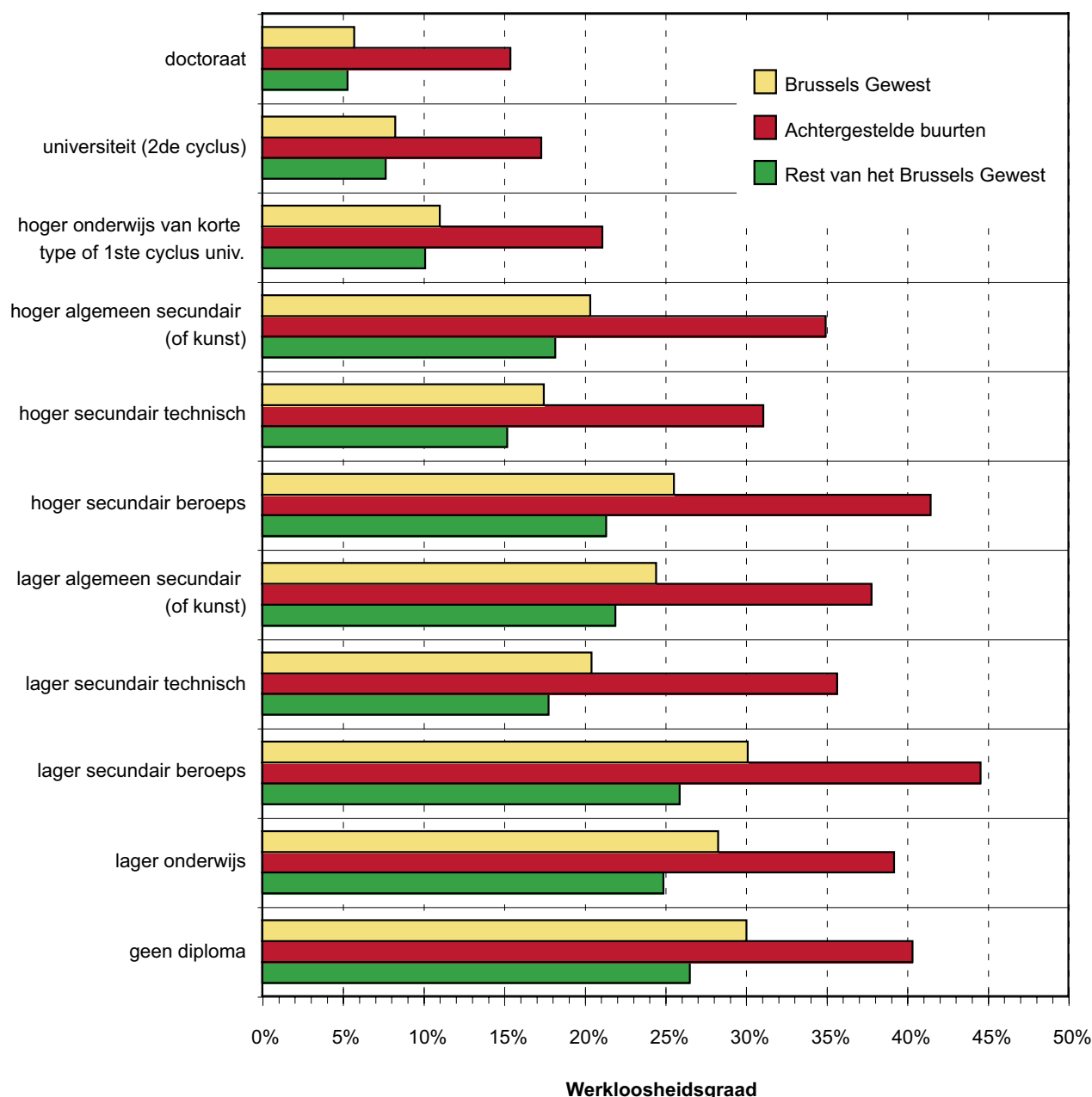
Niet iedereen van de actieve bevolking heeft werk, verre van zelfs.

De Brusselse werkloosheidsgraad (berekend op basis van de census) ligt met iets meer dan 20 % van de 15 tot 64 jarigen duidelijk hoger dan het nationale gemiddelde (13 %), en zelfs hoger dan in Wallonië (18 %). Strikt economisch bekeken kende de gehele Brusselse regio sinds meer dan een decennium een dynamiek die sterker was dan het Belgisch gemiddelde, zowel in termen van toegevoegde waarde als wat het creëren van arbeidsplaatsen betreft. Meerdere elementen verklaren het verschil tussen de geproduceerde rijkdom en de creatie van arbeidsplaatsen enerzijds en de hoge werkloosheidsgraad anderzijds.

- Eerst en vooral worden heel wat aangeboden arbeidsplaatsen in het Brussels Gewest ingenomen door niet-Brusselaars: 55 % van de arbeidsplaatsen (Brussels Observatorium van de arbeidsmarkt en de kwalificaties, 2003, p. 153). De hoge werkloosheidsgraad wordt toegeschreven aan het verschil tussen het opleidingsniveau van de Brusselse werkenden en het opleidingsniveau dat geëist wordt voor de aangeboden arbeidsplaatsen. De arbeidskrachten worden gerekruteerd in een werkgelegenheidsbassin dat ook de gegoede periferie omvat. De groei komt slechts gedeeltelijk ten goede van de Brusselaars.
- Vervolgens ontwikkelden de sectoren met de grootste groeiomgiffigheden zich in de gemeenten rond het Brussels Gewest en niet binnen de administratieve grenzen van het Brussels Gewest. Men moet immers rekening houden met de definitie van de Brusselse stedelijke zone. De goede dynamiek van de Brusselse werkgelegenheid was vooral gunstig voor het «morfologische» Brussel, waar ook de gemeenten van de rand bijhoren. In een context waarin de economische activiteiten de neiging hebben om zich opnieuw te metropoliseren, d.w.z. de voordelen te zoeken van de stedelijke zones, kan het Brussels Gewest aantrekkelijk lijken, maar dat is buiten de afstotende effecten gerekend van de vastgoedprijs en de stedelijke congestie. Voor de economische sectoren die ruimte innemen en waarvoor veel verkeer nodig is, wegen deze nadelen zwaar door en bij een afweging tussen voor- en nadelen van de centrale ligging, bieden de randgemeenten de beste «kwaliteit-prijsverhouding» aan de ondernemingen. Het hoge kwalificatieniveau van de werkkrachten in de rand laat de bedrijven waarvoor dit criterium belangrijk is - zoals de innoverende activiteiten, de meest gekwalificeerde profitsectoren en de diensten aan de bedrijven - overigens toe om buiten Brussel een aangepast rekruteringsgebied te vinden. Bovendien vormt de gegoede bevolking in de rand een meer solvabel cliënteel dan de Brusselse

Figuur 7-03 Aandeel werklozen in de actieve bevolking volgens het niveau van hun diploma

bevolking voor bepaalde economische activiteiten die verband houden met de bewoners en de inkomens (Marissal & Roelandts, 1999).

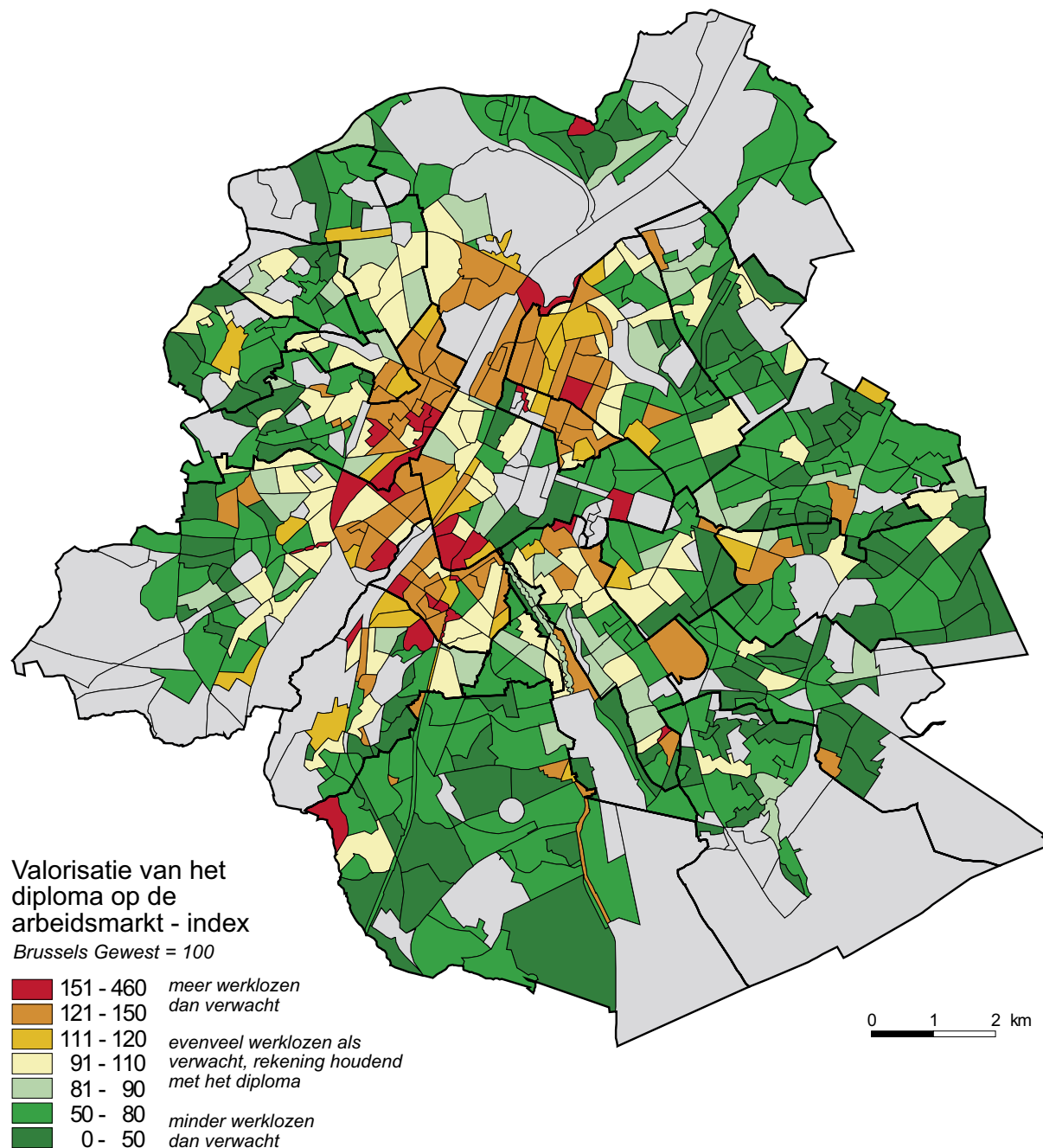
We merken dan ook een versterking van de sociale dualisering binnen de Brusselse grootstedelijke zone tussen het Gewest en de rand. De groei van de werkgelegenheid kwam slechts in beperkte mate ten goede aan de minst gekwalificeerde bevolking, die in grote mate geconcentreerd woont in de centrale wijken waar de werkloosheidscijfers zeer hoog blijven.

De werkloosheidsgraad (kaart 7-02) verdeelt het Brussels Gewest in 3 delen; ten eerste de 19de eeuwse gordel (van Sint-Gillis tot Sint-Joost-ten-Node via het lager gelegen gedeelte van Molenbeek) en de sociale woonwijken; daarnaast het zuidoostelijke kwadrant van de tweede kroon (Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Oudergem, Sint-Pieters-Woluwe en Sint-Lambrechts-Woluwe). De rest van het Gewest, met inbegrip van het westen van de tweede kroon en de wijken van de eerste kroon van het zuidoostelijke kwadrant, heeft een tussenliggend profiel.

De hoge werkloosheidsgraad van de arme sikkels kan, zoals reeds aangegeven, gedeeltelijk worden verklaard door het lage kwalificatieniveau van de bevolking van deze buurten. Om deze hypothese te toetsen, volstaat het om voor de achtergestelde buurten en voor de rest van het Gewest het aandeel van de werklozen in de actieve bevolking te vergelijken aan de hand van hun diploma. Als het kwalificatieniveau de enige verklaring is voor de hoge werkloosheidsgraad in de achtergestelde buurten, zou de populatie van de rest van het Gewest dezelfde werkloosheidsgraad moeten kennen. Wat we constateren, laat echter een andere realiteit vermoeden (figuur 7-03).

Groep Intro vzw regio Brussel : Bouwatelier 2006

Valorisatie van het diploma op de arbeidsmarkt - index

Brussels Gewest = 100

151 - 460	meer werklozen dan verwacht
121 - 150	
111 - 120	evenveel werklozen als verwacht, rekening houdend met het diploma
91 - 110	
81 - 90	
50 - 80	minder werklozen dan verwacht
0 - 50	

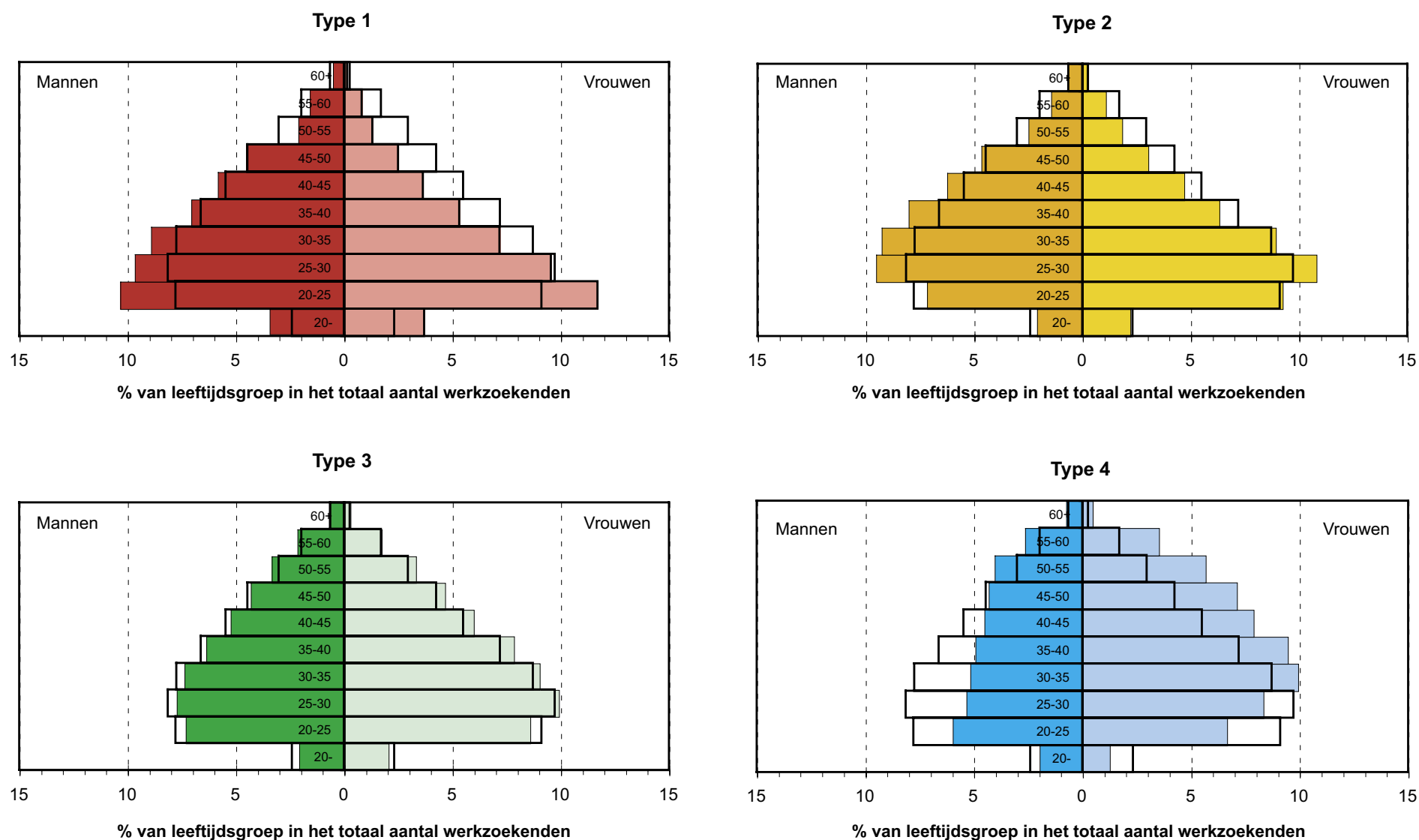
 <200 inwoners of <250 inw/km²

Cartografie: ULB - IGEAT
 Bron: NIS - algemene socio-economische enquête 2001

Bij een gelijkaardig kwalificatieniveau ligt de werkloosheidsgraad van de bevolking in de achtergestelde buurten systematisch hoger. Deze situatie laat veronderstellen dat er vormen van discriminatie bestaan bij aanwerving ondanks een verbetering van het kwalificatieniveau, wat er zou kunnen op wijzen dat het reële belang van studies onderschat wordt door de migrantenbevolking. Deze vaststelling moet echter genuanceerd worden: de benamingen van het kwalificatieniveau die worden gebruikt, kunnen verschillende realiteiten verbergen. Zo vertegenwoordigt het universitair diploma geenszins een homogeen voordeel op de arbeidsmarkt: er bestaan zoveel types studies als er professionele toekomsten bestaan, en het is zo dat de gekozen studietypes (die met succes worden afgerond) wisselende kansen kunnen generen om werk te vinden. De trajectkeuze (soms beperkt door het vorige scholingsniveau) is echter niet onschuldig of sociaal neutraal: de studenten uit de meest kansarme milieus kiezen niet dezelfde studierichtingen als de gegoede studenten en dat kan er ook toe bijdragen dat ze andere plaatsen krijgen op de arbeidsmarkt. Een jonge ingenieur heeft bijvoorbeeld minder kansen om werkloos te raken dan een jonge socioloog, terwijl ze beiden houder zijn van een universitair diploma van de tweede cyclus (Brussels Observatorium van de arbeidsmarkt en de kwalificaties, 2003, p. 160).

Kaart 7-03 vat de informatie met betrekking tot de werkloosheidsgraad naar diploma samen. Deze kaart werd verkregen door het aantal werklozen per statistische buurt te vergelijken met het aantal werklozen die men er zou verwachten, rekening houdend met het kwalificatieprofiel van de bewoners en met de gemiddelde werkloosheidsgraad per kwalificatie in het Gewest. Dit laat toe het «overschot» of het «ontbreken» van werklozen te visualiseren, rekening houdend met het profiel van de gediplomeerden van de statistische buurt. De achtergestelde buurten tellen dan ook veel meer werklozen dan verwacht. De sociale woonwijken tellen daarentegen over het algemeen, hoewel hun werkloosheidsgraad hoog leek, niet meer werklozen dan verwacht, zelfs minder. Deze situatie zou verklaard kunnen worden door actuele en/of vroegere vormen van selectie van huurkandidaten, ondanks het bestaan van objectieve toegangsregels (zie bijlage 3).

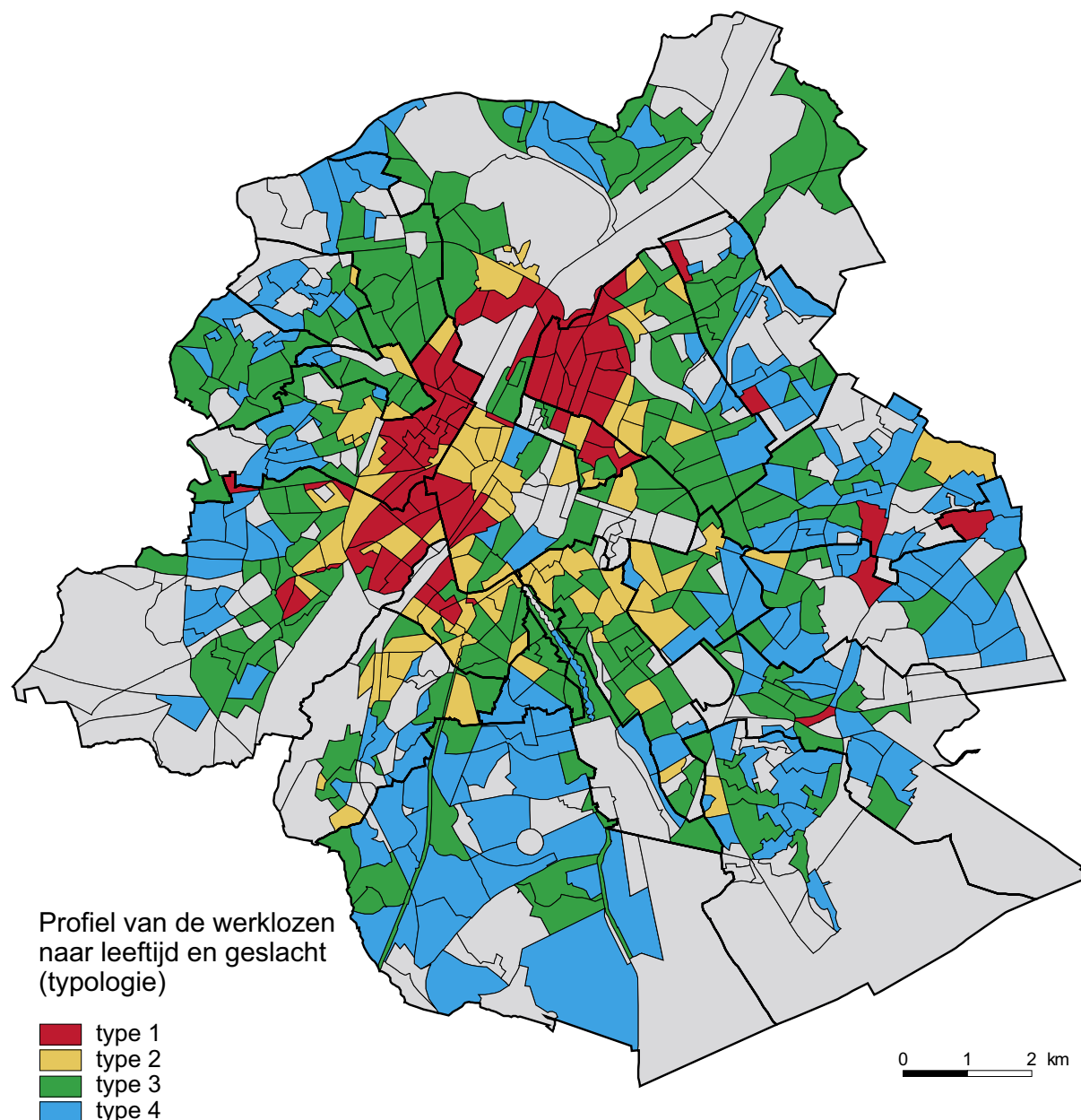
Figuur 7-04 Leeftijd en geslacht van de werklozen: typologie

Naast de ruimtelijke variaties is er ook vanuit kwalitatief oogpunt variatie in de werkloosheidsgraad naargelang de bevolkingsgroep. Dit kan leiden tot verschillende socio-economische situaties. Men kan bijvoorbeeld het profiel bepalen van de werklozen naar gelang hun leeftijd en hun geslacht.

In figuur 7-04 stemt de vetgedrukte piramide overeen met de leeftijdpiramide van de Brusselse werklozen. De vrouwen van 20 tot 24 jaar vertegenwoordigen bijvoorbeeld 9 % van de werklozen in het Brussels Gewest en de mannen van 30 tot 34 jaar vertegenwoordigen

om en bij de 8 % van de Brusselse werklozen. Deze «piramide van de Brusselse werklozen» ligt telkens boven de piramide die specifiek is voor elk type. Men moet deze grafieken dus lezen als een over- of ondervetegenwoordiging van leeftijd- en geslachtklassen in verhouding tot de Brusselse situatie in zijn geheel. Met andere woorden, het gaat erom te kijken welke de leeftijd- en geslachtklassen zijn die men kon terugvinden in de wachtrij aan de stempellokalen van de verschillende Brusselse wijken indien de stempelcontrole (vóór de afschaffing van deze procedure) per statistische buurt en niet per gemeente zou worden georganiseerd.

Cartografie: ULB - IGEAT
Bron: NIS - algemene socio-economische enquête 2001

Type 1 stemt overeen met een jongere en mannijkere werkloosheid dan het Brusselse gemiddelde. Dit type wordt in ruime mate geassocieerd met de Brusselse 19de eeuwse gordel (kaart 7-04) met een bijzonder sterke oververtegenwoordiging van de leeftijdsklassen jonger dan 24 jaar en tot 35 jaar voor de mannen. Bovenop de inschakelingsmoeilijkheden van de jongeren op de arbeidsmarkt komen in bepaalde van deze wijken de effecten van een jonge leeftijdsstructuur, gekoppeld aan relatief hoge vruchtbaarheidsniveaus (hoewel dalend) en aan de honkvastheid van de huishoudens met kinderen (zie hoofdstuk 3). De oververtegenwoordiging van de mannen is overigens gekoppeld aan de lage activiteitsgraad van de vrouwen in deze buurten (zie kaart 7-01), waardoor het aandeel werkloze vrouwen tot een minimum wordt beperkt. Zoals we reeds eerder hebben aangestipt, hebben de jonge vrouwen van deze buurten echter steeds meer de neiging om zich aan te bieden op de arbeidsmarkt, wat op termijn zal leiden tot een groei van de werkloosheidsgraad van deze vrouwen als hen geen enkele aangepaste baan wordt aangeboden.

Type 2 heeft een profiel dat vergelijkbaar is met type 1 met echter een verschuiving in de leeftijden: het zijn vooral de mannen ouder dan 25 jaar die oververtegenwoordigd zijn. Men vindt dit type hoofdzakelijk terug aan de rand van de 19de eeuwse gordel. Deze situatie kan verklaard worden door de verlenging van de studies na het secundair onderwijs, wat de intrede op de arbeidsmarkt van de jonge stedelijke werkenden die in de situatie van professionele inschakeling zitten, uitstelt in de tijd.

Type 3 onderscheidt zich in niets van het Brusselse gemiddelde, tenzij door een zwakke ondervertegenwoordiging van de mannelijke werkloosheid gecompenseerd door een lichte oververtegenwoordiging van de vrouwelijke werkloosheid. Het is het kenmerkende type van de tweede kroon van het zuidoostelijke kwadrant alsook van Neder-over-Heembeek.

Type 4 stemt overeen met de meer vrouwelijke en oudere werkloosheid dan het Brusselse gemiddelde, wat te wijten is aan de verouderde bevolkingsstructuur van de betrokken statistische buurten, met name in de tweede kroon. We herinneren echter aan de relatief zwakke werkloosheidsgraad. Deze oververtegenwoordiging is dus slechts van toepassing op kleine absolute aantallen.

4. Kwaliteit van de arbeidsplaatsen

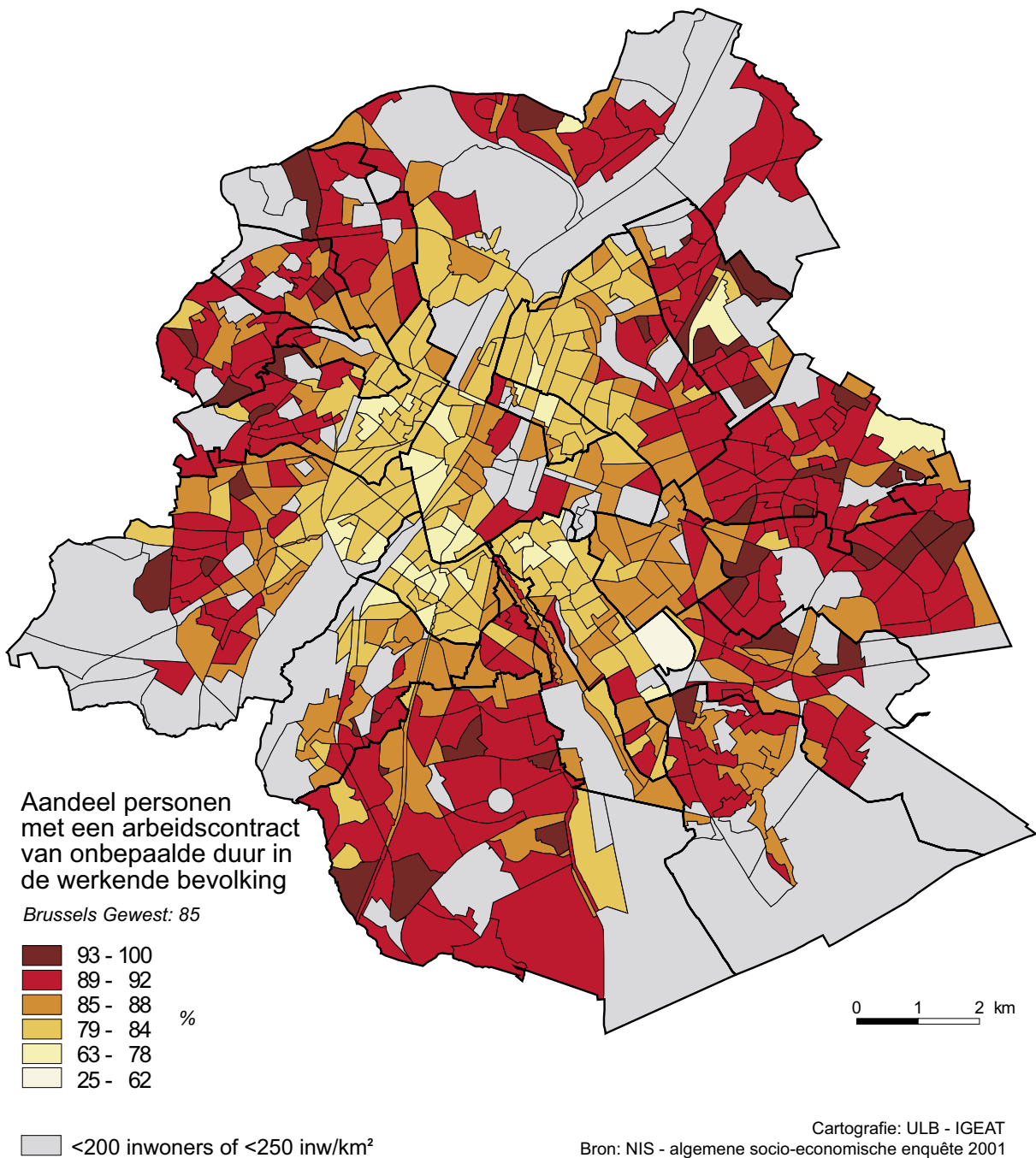
De sociale tegenstellingen op de arbeidsmarkt kunnen niet louter teruggebracht worden tot de problematiek van de werkloosheid of activiteitsgraad. Voor werkende mensen komen ze ook tot uiting in termen van stabiliteit van de arbeidsplaats en van professioneel statuut.

85 % van de tewerkgestelde actieve bevolking heeft een contract van onbepaalde duur. Hiermee bevindt het Brussels Gewest zich op hetzelfde niveau als Wallonië en duidelijk onder dat van Vlaanderen (ongeveer 91 %). Vanuit het oogpunt van de beroepsstatuten onderscheidt het Brussels Gewest zich vooral van de andere gewesten door een groot aandeel werknemers in de privé-sector, en door een laag aandeel arbeiders (39 % en 15 %, voor respectievelijk 34 % en 23 % voor Vlaanderen; 31 % en 20 % voor Wallonië).

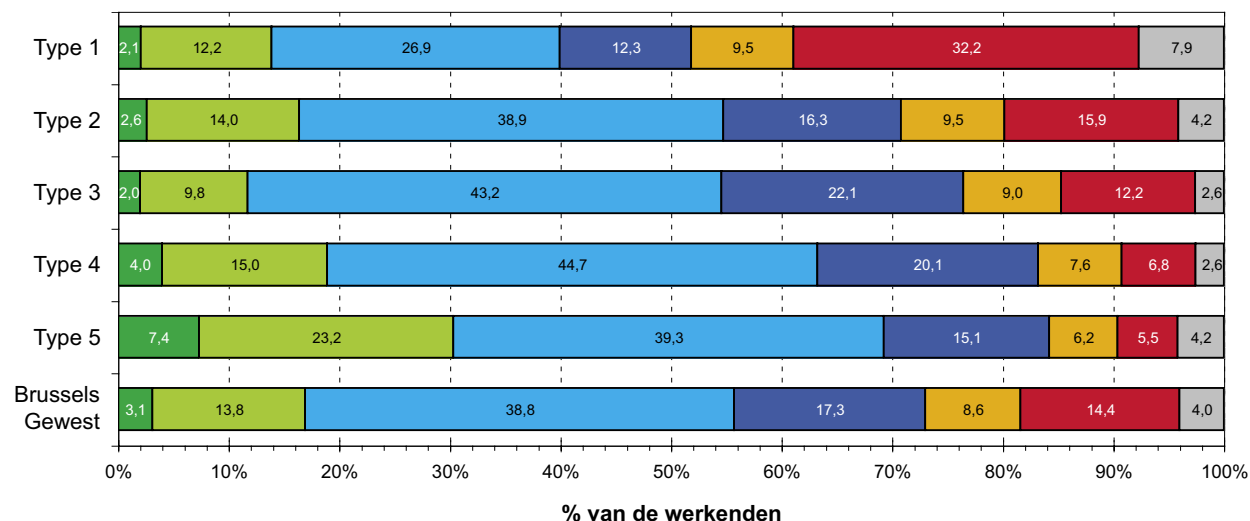
Ondanks haar rol van hoofdstad, telt het Brussels Gewest slechts evenveel statutairen in de overheidssector als het Belgisch gemiddelde (17 %), dat hoger ligt dan het cijfer in Vlaanderen (15 %), maar veel lager dan dat in Wallonië (22 %). De redenen van deze situatie kunnen gedeeltelijk worden verklaard door het criterium van de nationaliteit dat tot voor kort een groot gedeelte van de Brusselse populatie uitsloot van dit type statuut. Anderzijds wonen heel wat mensen die in het Brussels Gewest in een overheidsfunctie werken niet in de hoofdstad. Dit geldt in het bijzonder voor de federale, gewestelijke en gemeenschapsadministratie. Op die manier is ongeveer twee derden van de statutaire arbeidsplaatsen van de overheidssector ingenomen door niet-Brusselaars. Sommigen onder hen hebben hun Brusselse arbeidsplaats pas ingenomen nadat ze een vaste woonplaats hadden gekozen, gekoppeld aan hun eerste beroepsinschakeling. Anderen kunnen daarentegen geopteerd hebben voor een woning buiten het Brussels Gewest zodra hun socio-professionele stabiliteit hen hiertoe de middelen verschaft had. Het aandeel pendelaars is nauwelijks minder hoog onder de werknemers van de privé-sector, in het bijzonder in de administratieve zetels. De banken en verzekeringen, de administratie, de transport- en communicatiebedrijven, maar ook de industrie rekruteren veel meer dan gemiddeld buiten het Brussels Gewest, in tegenstelling tot sectoren zoals de horeca of de handel, of in mindere mate het onderwijs, de gezondheidszorg of het welzijnswerk (Marissal P. et al., 1999).

De ruimtelijke variatie van het aandeel stabiele arbeidsplaatsen binnen het Brussels Gewest (kaart 7-05) vormt het spiegelbeeld van de cartografie van het aandeel werklozen (kaart 7-02). Hier ook staan de eerste kroon, en in het bijzonder de wijken van de 19de eeuwse gordel en van de vallei van de Zenne, in contrast met de perifere wijken van de tweede kroon. In een deel van de tweede kroon, en buiten de universitaire campussen, is het aandeel van de vaste banen lager dan in de sociale woonwijken. Binnenin de vijfhoek contrasteren «gentrificatie-buurtten» nogmaals met de aangrenzende arme buurtten.

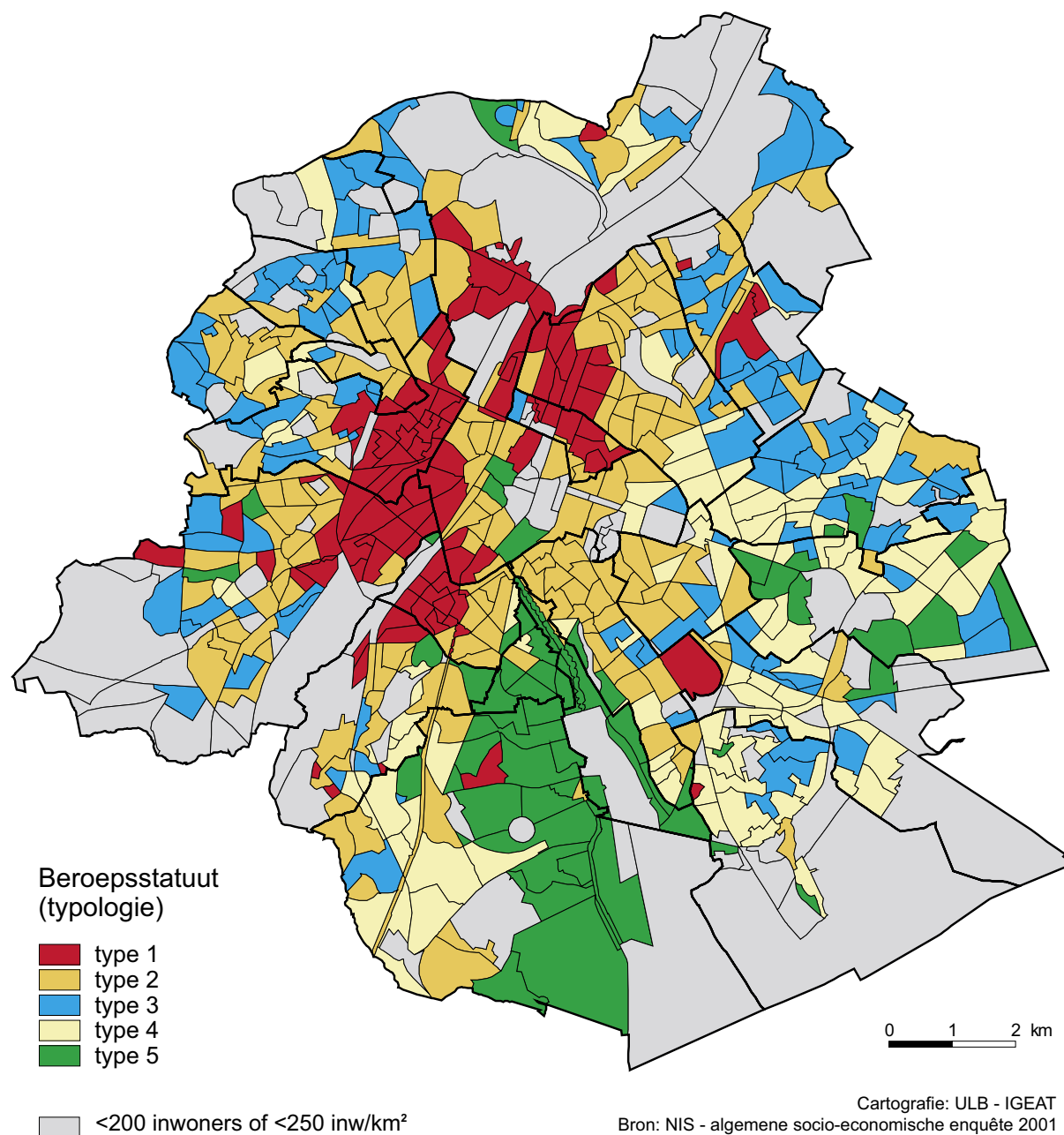
Kaart 7-05 Arbeidscontracten van onbepaalde duur

Figuur 7-05 Beroepsstatuut: typologie

Kaart 7-06 Beroepsstatuut: typologie

De ruimtelijke spreiding van de verschillende beroepsstatuten benadert die van de werkloosheid, de activiteitsgraad of de stabiliteit van de arbeidsplaats (figuur 7-05 en kaart 7-06):

Type 1 situeert zich in de 19de eeuwse gordel en onderscheidt zich door de sterke oververtegenwoordiging van arbeiders.

Type 2, gelegen aan de rand van de 19de eeuwse gordel, heeft ook een profiel waarbij de arbeiders oververtegenwoordigd zijn, maar op minder uitgesproken wijze dan in type 1.

Type 3 kenmerkt de wijken van de tweede kroon van het noordwesten en het noordoosten van het Brussels Gewest (Sint-Agatha-Berchem, Ganshoren, Jette, Evere en Haren). Het onderscheidt zich van de andere types door een oververtegenwoordiging van de werknemers in de openbare en de private sector. Dit type stemt overeen met middenklassebuurten.

Type 4 kenmerkt de tweede kroon van het zuiden en het oosten van het Brussels Gewest (westen van Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Oudergem, met uitzondering van de buurten langsheen de Waversesteenweg, de buurten die niet grenzen aan de groene zone die gevormd wordt door de parken en het Zoniënwoud in Sint-Pieters-Woluwe en tot slot de buurten rond de Brand Whitlocklaan en de Reyerslaan op het grondgebied van Sint-Lambrechts-Woluwe en Schaarbeek), d.w.z. gegoede buurten die daarom niet aan de top van de Brusselse hiërarchie staan. Men vindt daar een oververtegenwoordiging van bedrijfsleiders en zelfstandigen.

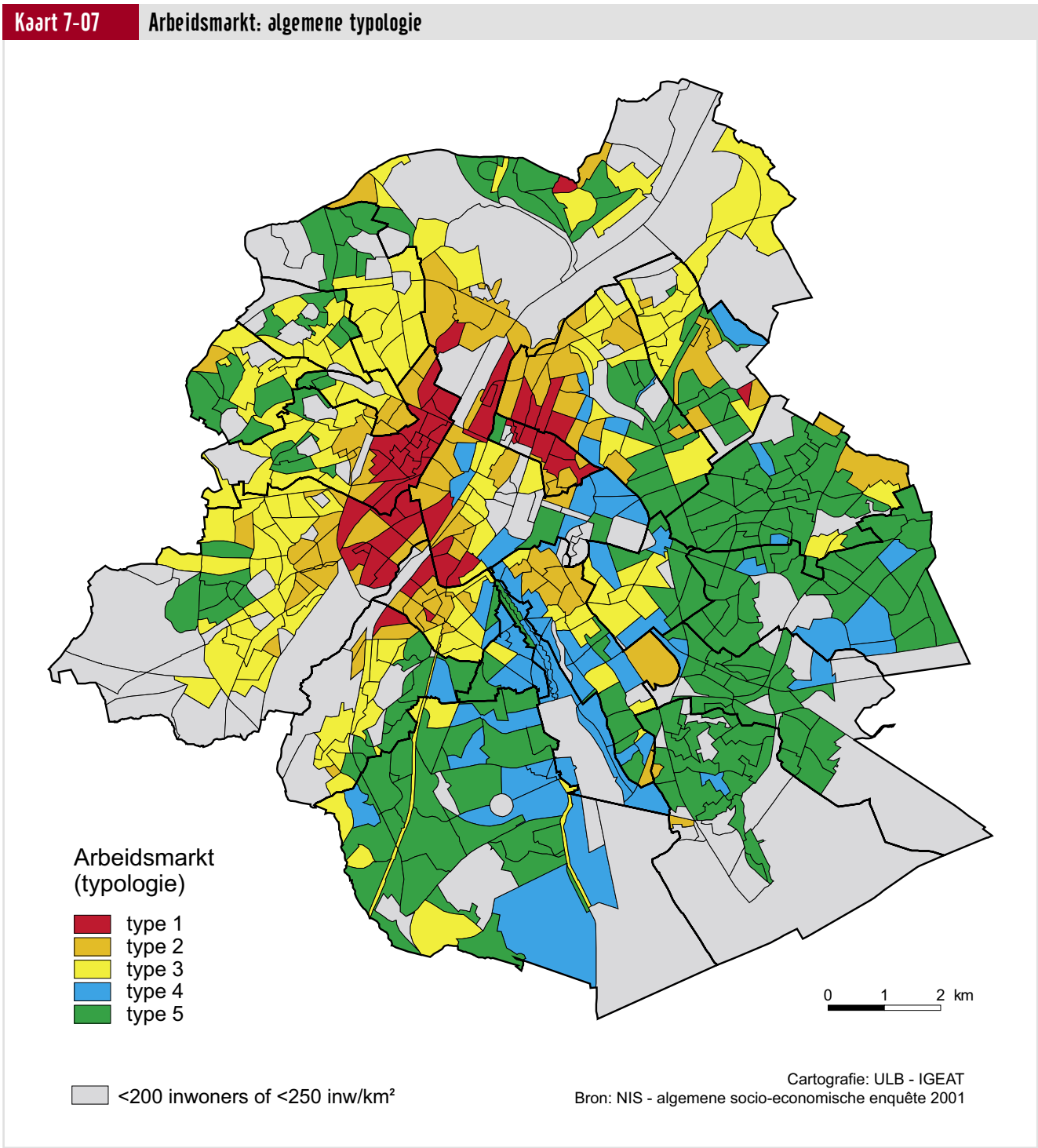
Tot slot, **type 5**, gesitueerd in de meest gegoede wijken van het Brussels Gewest (westen van Elsene, groot gedeelte van het grondgebied van Ukkel, zones die aan de groene zone grenzen van Sint-Pieters-Woluwe) vertoont een zeer duidelijke oververtegenwoordiging van bedrijfsleiders en zelfstandigen, die nog meer uitgesproken is dan in type 4.

5. Besluit

De modaliteiten voor inschakeling op de arbeidsmarkt, die een essentiële rol spelen in het maatschappelijk differentiatieproces, weerspiegelen samen de belangrijkste maatschappelijke en ruimtelijke kloven in het stedelijk weefsel en zorgen ervoor dat ze ontstaan en blijven bestaan.

Zowel inzake uitsluiting van de arbeidsmarkt als inzake het type arbeidsplaatsen die beschikbaar zijn, stapelen de moeilijkheden zich op in de achtergestelde buurten (kaart 7-07, tabel 7-01): een zeer groot aandeel werklozen, een lage activiteitsgraad van de vrouwen (wat betekent dat de personen die niet werkloos zijn, niet noodzakelijk werken en dus niet bijdragen tot de verhoging van de inkomens) en een oververtegenwoordiging van de weinig stabiele en/of laaggekwalificeerde arbeidsplaatsen (**type 1**).

De situatie is iets minder slecht aan de onmiddellijke grenzen van de achtergestelde buurten (**type 2 en 3**) en wordt algemeen beter naar de rand toe. In deze rand, en in het bijzonder in het zuidoostelijke kwadrant, ligt de werkloosheidsgraad over het algemeen veel lager, en de arbeidsplaatsen zijn er gemiddeld stabiel en duidelijk beter gekwalificeerd (**type 4 en 5**). Hoewel de activiteitsgraad van de vrouwen er vaak hoog ligt, blijven ze niettemin onder het gewestelijk gemiddelde in bepaalde zeer goeie wijken, vooral in de buurten langs de Louizalaan, en langs de randen van het Ter Kamerenbos en het Zoniënwoud, maar ook in een deel van de Europese wijk. Voorts zijn werkloosheidsclusters, met lage kwalificatie en een lage vrouwelijke activiteit op te merken in een deel van de sociale woonwijken en van de perifere tuinwijken. Deze situatie doet zich ook voor rond de universitaire campussen, maar volgens een heel andere logica en in het kader van tijdelijke individuele situaties. In de centrale vijfhoek lijkt de situatie wat de arbeidsmarkt betreft gunstiger in de buurten die na stadsrenovatieoperaties de afgelopen twee decennia een gedeeltelijke vervanging kenden van hun bestaansonzekere bevolking door jonge werkenden die vaak beter gekwalificeerd zijn.

Tabel 7-01	Algemene typologie van de arbeidsmarkt				
	gestandaardiseerde vrouwelijke activiteitsgraad*	werkloosheidsgraad**	contracten van onbepaalde duur**	laaggeschoolde werkenden**	arbeiders**
Type 1	79	189	92	155	221
Type 2	87	147	94	135	167
Type 3	108	95	100	102	104
Type 4	91	78	100	76	63
Type 5	110	60	104	70	51
Brussels Gewest	100	100	100	100	100

(*) gemiddelde van het Brussels Gewest = 100; gestandaardiseerd naar leeftijd
(**) gemiddelde van het Brussels Gewest = 100

6. Bibliografie

Kesteloot C., Mistiaen P. en Decroly J.-M. (1998) De ruimtelijke dimensie van armoede in Brussel. Indicatoren, oorzaken en buurtgebonden bestrijdingsstrategieën. In Vranken J., Vanhercke B. and Carton L. (Ed.) *20 jaar OCMW. Naar een actualisering van het maatschappijproject*, Brussel: Acco Leuven - Amersfoort, 125-155.

Kesteloot C., Roesems T. en Vandenbroecke H. (2002) *Kansarmoede en achtergestelde buurten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. In Dossier 2002/01 van het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn.

Marissal P. en Roelandts M., 1999, La remétropolisation des activités économiques: conséquences sociales et emploi à Bruxelles, *Revue Belge de Géographie*, Vol.1999, No.1-2, 99-114.

Brussels Observatorium van de Arbeidsmarkt en de Kwalificaties (2003) *Evolutie van de Brusselse arbeidsmarkt: tussen dynamisme en dualiteit*, BGDA, 168 p.

Brussels Observatorium van de Arbeidsmarkt en de Kwalificaties (2004) *Situatie van de vrouwen op de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, BGDA, 172 p.